

**ARBETSLIVS- OCH
JÄMSTÄLLDHETSUTSKOTTETS
BETÄNKANDE 15/2008 rd**

**Regeringens proposition med förslag till lag om
ändring av lagen om minoritetsombudsmannen
och diskrimineringsnämnden**

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 18 november 2008 en proposition med förslag till lag om ändring av lagen om minoritetsombudsmannen och diskrimineringsnämnden (RP 193/2008 rd) till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överinspektör Tero Mikkola, inrikesministeriet

- minoritetsombudsman Johanna Suurpää
- kriminalöverkommissarie Jaakko Sonck, centralkriminalpolisen
- direktör Katja Kolehmainen, mottagningscentralen i Uleåborg
- OSSE:s särskilda representant och samordnare för att bekämpa människohandel Eva Biaudet och rådgivare Robin Harms
- jurist Maija Ropponen och projektsamordnare Essi Thesslund, Pro-tukipiste ry.

PROPOSITIONEN

Lagen om minoritetsombudsmannen och diskrimineringsnämnden föreslås bli ändrad och att där ska föreskrivas om minoritetsombudsmannens nya uppdrag som nationell rapportör om människohandel. Propositionen baserar sig på

den preciserade handlingsplan mot människohandel som statsrådet godkänt och genom vilken minoritetsombudsmannen utsågs till nationell rapportör om människohandel.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Med hänvisning till propositionen och övrig utredning finner utskottet förslaget behövligt och ändamålsenligt. Utskottet tillstyrker lagförslaget utan ändringar.

Enligt lagförslaget ska minoritetsombudsmannen tillföras en ny uppgift, att vara nationell rapportör om människohandel. Utskottet anser det mycket viktigt att det utses en nationell rapportör och att minoritetsombudsmannen i sin

egenskap av oberoende myndighet lämpar sig mycket bra för uppdraget.

Rapportören om människohandel ska bevaka fenomen som anknyter till människohandel och hur den nationella lagstiftningen fungerar. Vidare ska rapportören stödja handlingsplanen mot människohandel genom att lägga förslag och komma med rekommendationer, utlåtanden och råd. Utskottet tror att rapportören i betydande grad kan främja arbetet mot människohandel i Finland genom att stå i nära kontakt med myndigheter och aktörer i tredje sektorn, sammanställa tillförlitlig information och påtala problem och utvecklingsbehov. Det är i sista hand regeringen som har ansvar för arbetet mot människohandel, men den oberoende rapportören kan genom sina undersökningar, internationella kontakter och utvecklingsförslag hjälpa till att gestalta fenomenet och rikta verksamheten på de rätta frågorna.

Människohandel tar sig många olika uttryck, och de internationella kriminella organisationer som organiserar handeln tar hela tiden fram nya verksamhetsformer. Det gör kampen mot människohandel så svår.

Trots att de flesta fall av människohandel involverar utlännningar, kan den också involverar landets egna medborgare. Det karaktäristiska för människohandel är att människor utnyttjas. Det kan vara fråga om sexuellt utnyttjande, tvingande till tiggeri, utnyttjande av barn i kriminell verksamhet, slavarbete på lantgårdar, i fabriker och hushåll eller organhandel. Fenomenet är mångfacetterat och antar ständigt nya former och det gör det svårt att identifiera offren och definiera människohandelsbrott.

Det finns andra människohandelsnära brotts typer som det ofta är lättare att leda i bevis än människohandelsbrott. Till dem räknas bl.a. grovt ordnande av olaglig inresa, grovt koppleri och ockerliknande diskriminering i arbetslivet. Med tanke på offrets rättigheter och villkor är det emellertid inte egalt för vilket brott gärningsmännen döms. Det är viktigt att kunna identifiera människohandel för att offren ska få det skydd som är avsett för dem. Då går det också lättare

att eliminera människohandel och anknytande internationell brottslighet.

Det centrala i arbetet mot människohandel är att kunna identifiera offren. För att man ska bli bättre på det krävs det fortgående utbildning på olika håll och nivåer så att myndigheter och aktörer i tredje sektorn lär sig identifiera potentiella offer i en verklig situation och kan vidta åtgärder för att få offret inlemmat i servicesystemet för människohandelsoffer. Utskottet lyfter särskilt fram behovet av utbildning också för social- och hälsovårdsanställda i att agera aktivt för att identifiera och bistå offer för människohandel.

Det väsentliga för att identifiera offer för människohandel är att man har en positiv attityd till identifiering och förmåga att sätta sig in i offrets situation. Offren kommer ofta från mycket svåra förhållanden, t.ex. söndriga eller våldsamma familjeförhållanden eller krigförande länder eller länder som drabbats av hungersnöd. I många fall inser de inte själva sin situation och är rädda för myndigheterna. Aktörerna i tredje sektorn spelar därför en stor roll vid identifiering och bistånd och det är lättare för offren att förlita sig på dem än på myndigheterna.

Utskottet poängterar offrets rättigheter och ett offernära tillnärmningssätt. Biståndssystemet måste vara så flexibelt och finmaskigt som möjligt för att kunna beakta varje enskilt offers eller misstänkt offers behov, önskemål och rädslor i ett övergripande perspektiv.

Det är särskilt viktigt att skydda barn mot att bli offer på nytt. Innan man vidtar åtgärder för att skicka ett barn tillbaka till ursprungslandet måste man förvissa sig om att det är möjligt att ordna med sådana trygga förhållanden för barnet där som uppfyller kraven i FN:s konvention om barnets rättigheter.

Genom lagförslaget garanteras minoritetsombudsmannen en omfattande rätt till information inte bara från myndigheterna utan också från aktörer i tredje sektorn. Denna rätt är viktig, anser utskottet. Det bidrar till en mer heltäckande och objektiv rapportering och bäddar för ett bättre samarbete mellan olika aktörer och gör det lätta-

re att lägga utvecklingsförslag som kan göra arbetet smidigare.

Enligt förslaget kan minoritetsombudsmannen, om han eller hon anser att ett ärende är av avsevärd betydelse, ge ett potentiellt offer för människohandel rättshjälp. Ombudsmannen kan bistå både den som konstaterats vara offer för människohandel och den som anses som ett potentiellt offer. Möjligheten att ge rättshjälp är viktig, och bistånd bör i förekommande fall också kunna ges dem som fallit offer för ett människohandelsnära brott.

I lagförslaget föreskrivs inte om rätt för minoritetsombudsmannen att närvara vid en rättegång bakom stängda dörrar om inte ombudsmannen agerar biträde för offret. Men enligt utredning kan bestämmelserna tolkas så att det är möjligt att följa en rättegång. Utskottet understryker att minoritetsombudsmannen eller hans eller hennes representant bör ha möjlighet att följa en rättegång bakom stängda dörrar, om ombudsmannen anser det nödvändigt för att få information t.ex. om praxis med att tillämpa brottsrekvisit. Det är viktigt att regeringen ger

akt på tolkningspraxis och i förekommande fall vidtar åtgärder för att precisera bestämmelserna så att de tryggar minoritetsombudsmannens rätt till information också till denna del.

Utskottet erfar att en tjänst som överinspektör kommer att inrättas vid minoritetsombudsmannens byrå för de extra uppgifter som människohandelsrapportörens uppgifter ger upphov till. Regeringen bör se till att minoritetsombudsmannens byrå har adekvata personella och andra resurser för att klara av uppdraget som rapportör om människohandel på behörigt sätt.

Enligt förslaget ska rapportören om mänskliga rättigheter årligen ge en berättelse till statsrådet och vart fjärde år till riksdagen om sin verksamhet. Berättelserna är ett bra sätt att lyfta fram kampen mot människohandel till allmän debatt i samhället, anser utskottet.

Förslag till beslut

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet föreslår

att lagförslaget godkänns utan ändringar.

Helsingfors den 9 december 2008

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Arto Satonen /saml
vordf. Jukka Gustafsson /sd
medl. Susanna Haapoja /cent
Hannakaisa Heikkinen /cent
Anna-Maja Henriksson /sv
Johanna Karimäki /gröna
Merja Kuusisto /sd

Merja Kyllönen /vänst
Esa Lahtela /sd
Jari Larikka /saml
Markus Mustajärvi /vänst
Tarja Tallqvist /kd
Jyrki Yrttiaho /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Ritva Bäckström.